

A FELSŐRÖNÖKI SZENT IMRE-TEPLOM ÉPÍTÉSTÖRTÉNETE

■ Nagy Ferenc

dr. Gergye Zoltán
emlékére

Rönök legkorábbi említéseit az Anjou-kor okleveleiből ismerjük. 1333-ból Ryonuk,¹ 1336-ból Olsouryunuk alakban.² 1468-ban I. Mátyás (1443–1490) Hermáni Baldon fiainak, Jánosnak és Lászlónak hű szolgálataikért ad birtokot Felrewnek másként Jakaphaza possessióban.³ A 15–16. század folyamán a Hermáni, a Hosszútóti, a Tarródy, a Batthyány, a Czakó, a Zámbo és a Chuthy családok birtokolták.⁴

1550-ben I. Ferdinánd (1503–1564) Batthyány Ferencnek adta zálogba Németújvár várát és tartozékait. A hozzá tartozó helységekkel együtt, a felsorolásban találjuk Felső-Rönököt is.⁵

AZ ŐSI TEMPLOM

Már az Árpád-korban volt itt templom Szent Imre tiszteletére. 1452-ben

Kelemen a plébánosa. 1618-tól előbb református, majd evangélikus lelkészek működtek a községben. 1652-ben a templom újra a katolikusoké. 1674-ben a csákányi plébániához tartozott, de a Kazó-féle egyházlátogatási jegyzőkönyvből (1698) megtudjuk, hogy Rábakeresztúrral közös plébánia volt. A községnek van iskolája. Temploma a falun kívül, 4 stádiumnyi távolságra (1 stádium=180–200 m) a község fölötti hegyen épült, védőszentje Szent Imre. Cseréppel fedett, téglapadozatú. Nagyságát tekintve tágas. Kórusa fából, szószeke kőből készült. Megfelelő ülőhelyekkel van ellátva. Két oltára van, amelyek közül a nagyobbikat nemrég állították fel (1696-ban?). Ennek közepén a Szentháromság képe látható, felül Szent Imre képével díszítve. A másik oltárt, a kisebbiket Szent Imre tiszteletére készítették, az oltárkép itt őt ábrázolja. Mindkét oltárnál a misézéshez megfelelő oltárkő van. A szentély bolthajtásos, a többi lécből összeállított kazettás mennyezetű, több színnel festett. Sekrestyéje bolthajtásos, téglaburkolatú, a templomhoz hozzá van építve. A templomnak

¹ Anjou-kori oklevéltár. 17. [köt.], 1333. Szerk. Kristó Gyula. Bp.–Szeged, 2002. Nr. 12.

² Anjou-kori oklevéltár. 20. [köt.], 1336. Szerk. Piti Ferenc. Bp.–Szeged, 2004. Nr. 247.

³ Magyar Nemzeti Levéltár (továbbiakban MNL) Országos Levéltár (továbbiakban OL) Q szekció DL 94237.

⁴ MNL Vas Megyei Levéltára (továbbiakban: VaML) Helytörténeti lexikon cédulagyűjtemény. Felsőrönök.

⁵ MNL OL P szekció 1322. 84. CS. Nr. 21.

nincs keresztelőkútja és gyóntatószéke. A templomszentelés napja pünkösöd harmadik napján van.⁶

Az 1812. június 2-ai Somogy-féle vizitációból tudjuk, hogy a templomnak két harangja van, 132 és 276 font súlyúak. Mindkettőt Szent Imre tiszteletére áldották meg. A templom felszerelése: szentségtartó és kehely rézből, egy kehely ezüstműből, a hozzá tartozó paténával, edény az oltáriszentségnek betegyekhez való vitelére, edény a szent folyadék (olaj) őrzésére, 2 darab füstölő, 2 tömjéntartó, 2 fém és 10 darab fából készült gyertyatartó, függő lámpa a tabernákulum előtt, 2 darab hordozható lámpa, misekönyv, német nyelvű evangélium, magyar szertartáskönyv, egy láda a templom pénzének őrzésére, másik pedig gyertya őrzésére szolgál. Szenteltvíztartó, 4 darab zászló, baldachin, kereszt, ezüstözött korpusszal. Rézből készült medence a szenteltvíz őrzésére. 5 darab kazula különböző színben, a szükséges tartozékokkal, egy fekete kazula a szükséges tartozékokkal, Alba 3 darab, vállkendő és cingulus 2-2 darab, ostyaterítő 6 darab, kehelytörlő 10 darab, oltárterítő 4 darab, fehér karing 3 darab, fekete karing 1 darab, takaró 1 darab, üvegedények 4 darab.⁷

Az 1832. évi Bőle-féle vizitációból megtudjuk, hogy a templomnak van egy hordozható szobra, amely a boldogságos Szűz Máriát ábrázolja. Ekkor már orgonája is volt a templomnak, ám a kórus restaurálásra szorult.⁸

1898. november utolsó vasárnapján a viharos szél megbontotta, s felemel-

te a templom fedelét. A plébános éppen szentbeszédét kezdte, amikor voltak- és tégladarabok kezdtek hullani, néhány hívőre nagyobb darabok estek, s kisebb sérülések történtek. A megrémült hívek erre kitódultak a templomból, és a tolongásban kilencen szenvedtek sérülést. Az ősi falak évszázadokon át állták az élet viharát, de a közel 9 évszázados templom, a híres búcsújáró hely, elfáradt, megrogyott. 1898. december első napjaiban a plébánia-templom műszaki vizsgálata megtörtént; roskadozó állapota miatt életveszélyessé nyilvánították. A szentgotthárdi főszolgabíróság az alispán távirati rendeletére bezáratta és abban az istentisztelet tartását megtiltotta, az épületet korláttal körbekeríttette. A plébános felhatalmazást nyert főpásztortól, hogy az iskolában és a szabadban tarthassa meg az istentiszteletet. Ezután szorgos, imádságos munka és tervezés következett.⁹

AZ ÚJ TEMPLOM ALAPKŐ-LETÉTELE 1902. NOVEMBER 9.

Szép ünnepségnek volt színhelye 1902. november 9-én, vasárnap délelőtt a Szent Imre nevű kis hegyi templom, mely Felső-Rönökhöz tartozik.¹⁰ Ezt szentelte be e napon a búcsú alkalmával Baumgarten Ferenc (1842–1913) címzetes kanonok és kerületi esperes (királyfalui plébános) Bartl József (1863–1948) szentimrei plébános¹¹ segédletével, igen nagy közönség jelenlétében.

⁹ A szentimrei templom. = Szent-Gotthárd, 1898. dec. 4. 2. p.

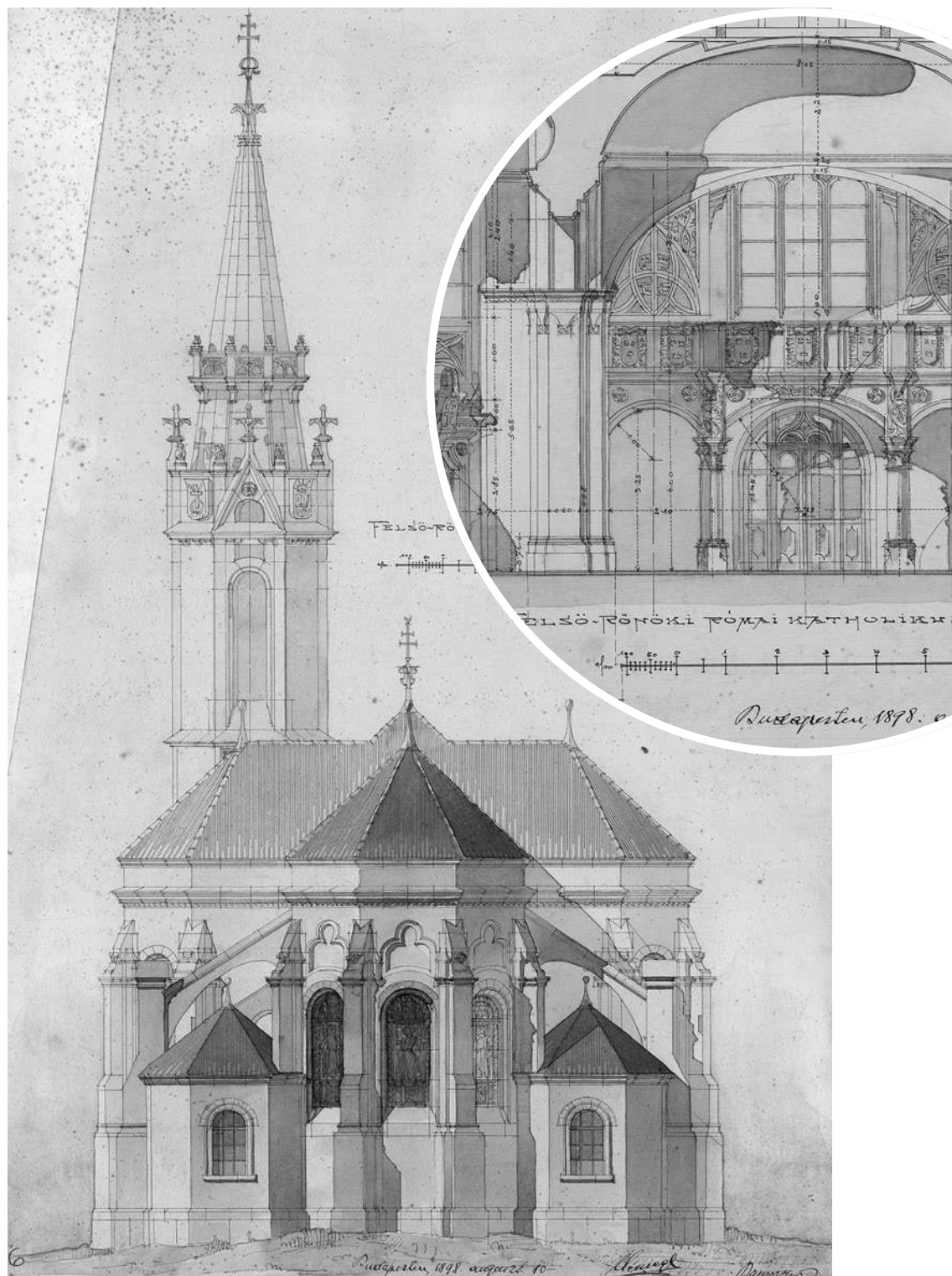
¹⁰ A szentimrei templom alapkövetétele. = Szent-Gotthárd, 1902. nov. 16. 2. p.

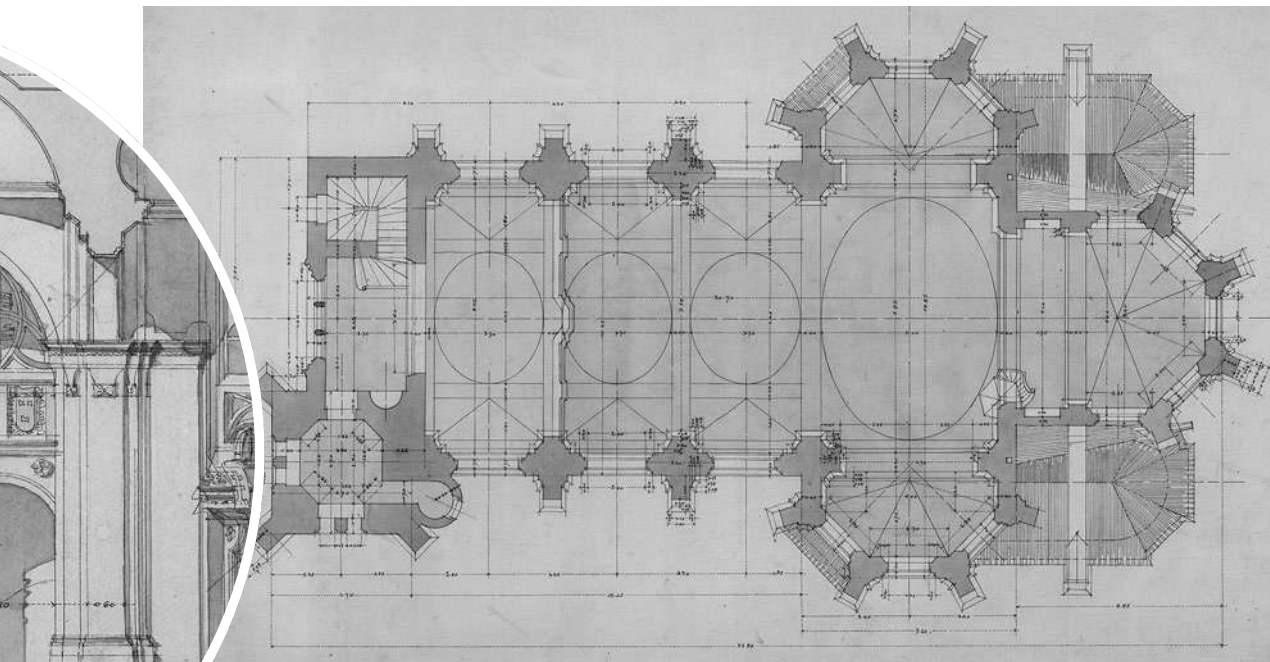
¹¹ Bartl József (1863–1948): 1895-től adminisztrátor Felső-rönökhön. Lásd: A Szombathelyi Egyházmegye története. 3. köt. Történelmi névtár. Összeáll. Gefin Gyula. Szombathely, 1935. 27. p.

⁶ Szombathelyi Egyházmegyei Levéltár (továbbiakban SZEL) Visitationes Canonicae, Kazó István vizitációja, 1698. 171-172. p.

⁷ SZEL Visitationes Canonicae, Somogy Lipót vizitációja, 1812. június 2., 12. köt. 25-26. p.

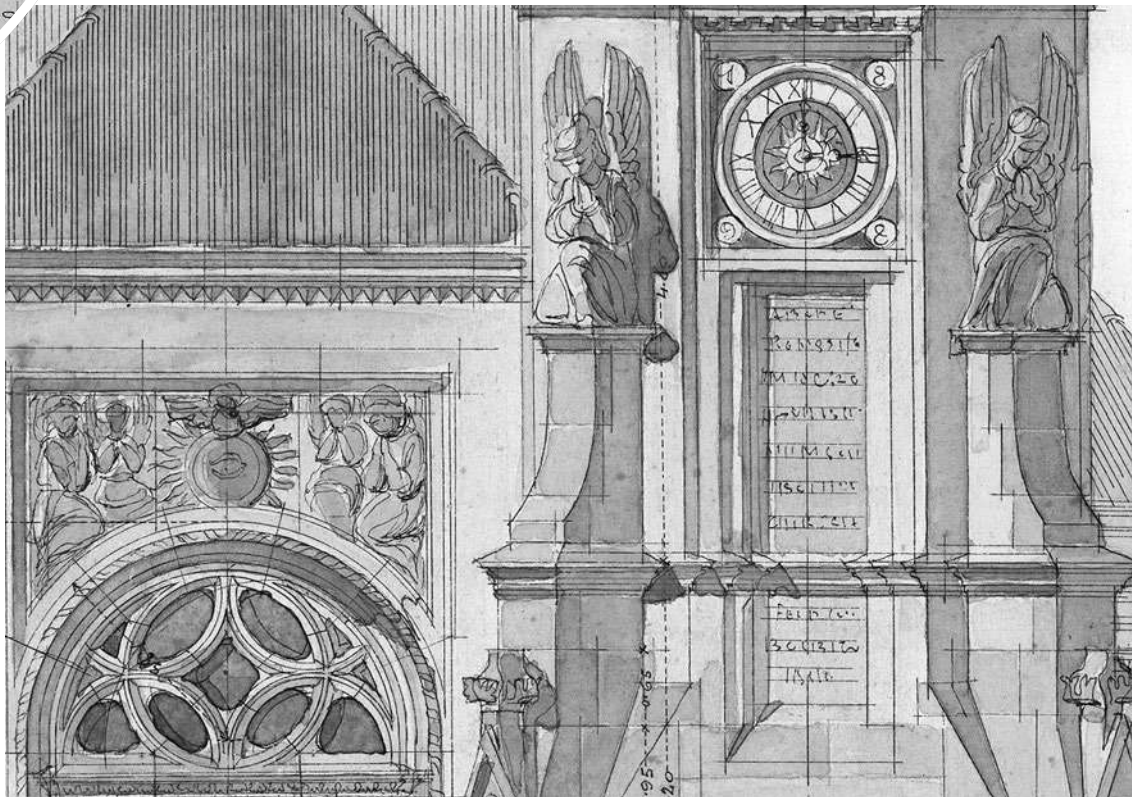
⁸ SZEL Visitationes Canonicae, Bőle András vizitációja, 1832. július.16., 8. köt. 227-228. p.

A felsőrönöki Szent Imre-templom tervrajzai, 1898.

(MNL VaML A Szombathelyi Államépítészeti Hivatal iratai. Műszaki iratok. 2. doboz)

Az egész ünnepi istentisztelet megszárdurrogások között az épülő templomrész alapjain a szabad ég alatt folyt le, gyönyörű időben. A leendő főoltár helyén rögtönzött oltár volt, fölvirágozott fakereszttel. A szentélyt a tűzoltók állták körül, a talapzaton Baumgarten esperes mondta az ünnepi beszédét. Hangsúlyozta az alkalom jelentőségét, rendkívüli fontosságát, elmondta, hogy a templom a vallásalapból épül fel. Köszönetet mondott Széll Kálmán (1843–1915) miniszterelnök képviselőnknek és Wlassich Gyula (1852–1937, a felsőház és a közig. bíróság elnöke, akadémikus) vallás- és közoktatási miniszternek, méltatta gr. Kornis Emil (1843–1917, császári és királyi kamarás) ny. osztálytanácsos, közbenjárását az ügy érdekében. A szónoklat után a főoltár mögötti alapzatban meghagyott mélyedéshez lépett, az esperes egy négyszögű kődarabra öt keresztet karcolt késsel, négyet a felső lapjának négy sarkára, egyet a közepére. Ezután beletett a mélyedésbe egy vasládikát, melyben üvegbe zárva az alapító oklevél és a korabeli pénzek vannak. Ezt megszentelte és rátette a követ.

A pallér téglákat illesztett a kőre. Majd kezébe vette az esperes a kőműves kanalat és keresztet írt vele éppúgy, mint a kőre. Hasonlóképpen tett a két plébános és Kornis gróf is. Végül egészen befalazta a mélyedést a pallér. Ezt a szertartást követte a szentmise, melyet Bartl József plébános mondott.

A korabeli tudósításokból megtudjuk, hogy az istentisztelet után, mely kb. két óra hosszig tartott, kitűnő lakomát adott Bartl plébános, trombitás zenekar hangjai mellett.

A templom tervezője Baumgarten Sándor (1864–1928) budapesti okleve-

les építész.¹² Az építési szerződés 1900. június 6-án kötött. A templomépítés kivitelezője Lang József (?-?) szentgotthárdi építőmester, műszaki ellenőr László Sándor (1868-?) műépítész mérnök, a szombathelyi m. kir. állami építészeti hivatal alkalmazottja.¹³

Az építés 100.000 koronára tervezett költségeit kegyura, a vallásalap viselte, a berendezés költségeit az egyház fedezte. A kőfaragó munkákat olasz mesterek végezték. Pénz és anyag hiányában a befejezési határidőt többször kellett módosítani.¹⁴

A gyönyörű templomot 1904. pünkösdjén szentelték fel. A három harangot Temesvárott, Novotny Antal (1840–1915) műhelyében készítették. A harangok felett a toronyban rések vannak, ezek megakadályozzák a harangzúgás egybeolvadását.¹⁵

A templom hossza 35 m, szélessége 15 m, magassága 17 m, a kereszt csúcsa 35 m.

Felszentelése után Isten dicsőségére és az ájtatos hívek örömeire szolgált 1951-ig, mivel a 2. világháború után a fegyverek elnémultával egy másik harc lángolt föl, amely az egyházat akarta megsemmisíteni. Kőműves János (1919–1999) plébános már hosszú ideje a likvidálásra szánt egyháziak útját járta, s letartóztá-

¹² Szombathelyi Újság, 1900. aug. 19. 2. p.; A tervrajzokon világosan felismerhető Baumgarten aláírása. MNL VaML A Szombathelyi Államépítészeti Hivatal iratai. Műszaki iratok. 2. doboz; Teljességgel megalapozatlan Szerdahelyi Pál állítása, miszerint a tervezést Ludwig Schöne végezte volna. Lásd: Szerdahelyi Pál: Megmentése nem tűr halasztást! = Vas Népe (továbbiakban: VN), 1988. jan. 16. 6. p.

¹³ 1898-ban került Nagyváradról Szombathelyre. MNL VaML Államépítészeti Hivatal, alkalmaztatási kimutatások. 5. doboz.

¹⁴ Rilli László volt vasszentmihályi plébános szóbeli közlése alapján.

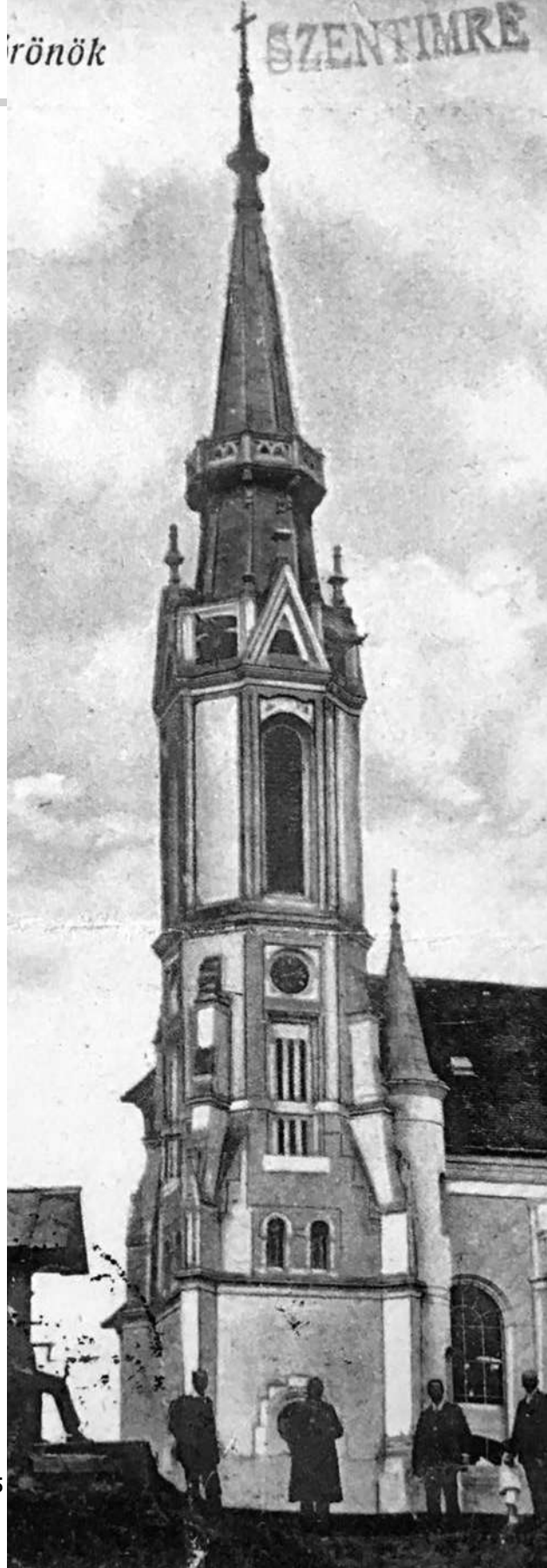
¹⁵ Új harangok. = Szent-Gotthárd, 1904. aug. 28. 2. p.

tása elől 1951. december 9-én 18.30-kor hazája elhagyására kényszerült.¹⁶

Ekkor a templom, a plébánia, gazdasági épületeivel együtt, még jó állapotú volt. Több, ma is élő falubeli, a községből kitelepített vagy önként eltávozott elmondása alapján a templom belseje csodálatos volt, berendezése hibátlan, külső vakolata kissé kopott. Ám a plébániát s a templomot is lezárták, tanácsai alkalmazottak leltárt készítettek, és ettől kezdve nemcsak az idő vasfoga, hanem ami szomorúbb, vandál kezek teljesen tönkretették, meggyalázták és kifosztották. Minden porcikájában rongálták, megbecstelenítették. A leltár eltűnt, a berendezés úgyszintén. 1989-ben maga a látvány – hangosan kiáltó mememtő, félelmetes rom. Mikor első alkalommal dr. Lelkes József (1918–2001) püspöki helynök és dr. Gergye Zoltán (1945–2018), egyházmegyei gazdasági vezető Rilli László (1939–2015) plébános és a határőrség képviselői helyszíni bejárást tettek, lehangoló látvány fogadta őket. Gergye Zoltán elmondása szerint és a korabeli fotók alapján a beomlott tetőn fák nőttek, minden fal telefirkálva, rom és pusztulás, emberi ürülék, a gaz szinte nyakig ért. A plébánia épületét az alapokig széthordták. A két temető márvány sírköveit – noha a hozzátartozóik többször kérték – a kiemelt határzóna miatt a BM nem engedte elszállítani. Csak külön engedéllyel lehetett e területen közlekedni, mégis eltűnt minden. A szem-

¹⁶ Némethy Mária: A pap, aki átment a vasfüggönyön. = VN, 1991. szept. 21. 5. p. Menekülése után az augsburgi Maria Stern-nővéreknél kapott helyet és ott, mint a magyar emigráció lelki atyja működött. Aranymiséjéről az Életünk tudósít. Lásd: Aranymise. = Életünk. Az európai magyar katolikusok lapja, 1994. 9. sz. 7. p. Vö.: Erdemes meghallgatni. Föld adta sors, szeptember 4., Kossuth rádió, 8.06-8.28. = Szabad Föld, 1999. aug. 31. 8. p.

A templom korabeli képeslapon
(A szerző gyűjteménye)

A kifosztott templom

(Fotó: Gergye Zoltán, 1989.)

tanúk elmondják, hogy a régi rend őreinek lelkén sok gaztett szárad. Idős falubeliek mesélték, miután a templomot bezárták, egy alkalommal határőrök és egy határőr tiszt bement a templomba. A tiszt megjegyezte: „Ez ám a jó hely! Mennyi célpont! Lehet lövöldözni!” A buzgó kiskatona eleresztett egy sorozatot. Egy lövedék gellert kapott és eltalálta a katonát, aki belehalt sérülésébe.¹⁷

¹⁷ A „vasfüggöny” mögötti élet évtizedeiről személyes hangvétellű, részletes leírást ad a rönöki kötődésű Csuk László. *Csuk László: A határőrizet története Rönök település vonatkozásában.* = Határrendészeti tanulmányok, 2019. 4. sz. 4-40. p. Nem tudunk mit kezdeni Herczeg Sándor hegyhátszentjakabi kőműves állításával: „Rönökön a Szent Imre templomot még a dupla aknás drótháló között építettem újjá, azóta a műszaki zárat elbontották, de a templom hirdeti az életet.” Takáts Sándor: Egy kőműves dinasztia. = Zalai Hírlap, 1996. jún. 7. 5. p.

1971. június 6-án a megyei egyházi ügyi tanácsos, Nacsa Sándor (1933–) közölte a Püspöki Hivatallal, hogy a Belügyminisztérium és a Megyei Tanács végre konkrét intézkedéseket kíván tenni: a templomot le kell bontani. Ajánlatokat kellett kérni a megye építőipari vállalataitól, szövetkezeteitől a templom lebontására. A felkért vállalatok, szövetkezetek, a kapacitáslekööttségükre hivatkozva nem vállalták a bontást. Valójában egy vezető sem kockáztatta, hogy a határ közelsége miatt (10 méter!) a munkások közül valaki átszökjön Ausztriába. Kováts Viktor, a püspökség műszaki megbízottja 1971. április 28-án az alábbi feljegyzést készítette: „A felsőrönöki templom a felsőrönöki róm. kat. plébániához tartozik. Az egyház részéről nem volt lehetőség a megközelítésre, a történetek ellenőrzésére.

Romos templombelső a kórossal

(Fotó: Gergye Zoltán, 1989.)

A külső pusztulás látképe

(Fotó: Gergye Zoltán, 1989.)

A templom nem műemlék jellegű. A templom jelenlegi állapota annyira megrongált, hogy azt helyreállítani már nem gazdaságos, annál is inkább, MERT EGYÉBKÉNT SEM ÜZEMELTETHETŐ. Tekintettel arra, hogy a nevezett templom közvetlen határos Ausztriával, egyéb szempontból sem kívánatos a bontási munkákat tovább halasztani.”¹⁸

A templom megmaradt, de sajnos a romló romot továbbra is az enyészet, a szocialista vandalizmus tépázta. A maradványokat vitték, összelövedőzték. (A helyreállítás idején magam is szedtem ki lövedéket a stukkókból).

A Bor Istvánok, Pandur Jánosok, Istenes Tiborok – neveiket a falon megörökítve – istentelenül viselkedtek, főnökeikkel együtt.

¹⁸ SZEL Acta Cancellariae (továbbiakban: AC) 1971/693.

Vagy-vagy.

(Tóth Csaba festménye, 1991.
130x130 cm, vászon, vegyes technika)

HELYREÁLLÍTÁSI MUNKÁLATOK

1980-ban a határtól pár méterre, a Szent Imre-templomtól 50 méterre egy keresztet állítottak az osztrákok, melyet Zöllnerkreuz-nak, Vámoskeresztnek neveznek.¹⁹ Pünkösöd utáni hétfőn és október 26-án, Ausztria nemzeti ünnepén, osztrák környékbeli hívek minden alkalommal lorettói litániát imádkoztak ott, Magyarország felszabadulásáért.

A történetek után Burgenland népe, látva a templom pusztulását, létrehozta a güssingi „Rettet die St. Emmerichs-Kirche”-t (Mentsétek meg a Szent Imre-templomot) Jandl Elfride (1948–) vezetésével. Az egyesület a világon mindenütt gyűjtött pénzt a renoválásra. 1986-ban elkezdődtek az első tárgyalások a tulajdonosokkal, hatóságokkal. Osztrákok, magyarok együtt imádkoztak, hogy újra épüljön fel a rönöki templom, Isten dicsőségére. Sok környékbelinek fontos volt, hisz ott keresztelkedtek, őseiket ott temették el. A templomot körülvevő temetőben 1951-ben temettek utoljára. Érzelmileg fontos volt számukra, hisz Trianon szétválasztotta az egyházközséget, magyar és osztrák részre.

A güssingi egyesület aktív közreműködésének eredményeképpen mozogni kezdtek a hivatal emberei is. 1986. augusztus 19-én Kővári Péter (1924–2006)

külgügyminiszter-helyettes²⁰ levelet írt Mendele Ferenc (1934–1994) elvtársnak az Országos Műemléki Felügyelőség igazgatójának. „... Az Osztrák Köztársaság budapesti nagykövetsége szóbeli jegyzékben fordult a Külgügyminisztériumhoz, melyben az alábbi kérést adja elő. A Szent Imre-templom magyar felségterületen fekszik Felső-rönökön, 10 méterre a magyar-osztrák határtól. A templom rendkívül rossz állapotban van. A Kismartoni Egyházmegye késznek mutatkozik a templom helyrehozatalához anyagi segítséget nyújtani. Azt kéri, hogy osztrák területről a templomot tegyék megközelíthetővé és egyfajta használati jogot biztosítsunk. [A levél felsorolja az elvégzendő munkákat.] A Külgügyminisztérium a két ország közötti kapcsolatokat, s azon belül a határmenti együttműködés politikai jelentőségét szem előtt tartva indokoltnak tartaná az ügy pozitív szellemű elbírálását. Kérem, hogy véleményükről a Külgügyminisztériumot tájékoztatni szíveskedjék. Az ügyben kikérem a Belügyminisztérium és az Állami Egyházügyi Hivatal véleményét...”²¹

1988. január 14-én helyszíni találkozóra hívta a Vas megyei főépítész dr. Johann Jandrasits (1923–2017), a tartományi hivatal tanácsosa. „... A lakosság igényének eleget téve, az eisenstadti egyházmegye a magyar-osztrák államhatáron, Grossmörbisch és Felső-rönök között fekvő Szt. Imre-templomot felújítani szándékozik. Hogy ez a kultúrtörténeti, építészeti és államközi kapcsolatok szempontjából is értékes objektum megmenthető legyen, az eisenstadti püspök a burgenlandi tartományi hivatalon keresztül a Külgügyminisztériumnál a szükséges lépéseket megtette. A magyar Külgügyminiszté-

¹⁹ Állítólag szomorú baleset történt az ausztriai oldalon. Egy osztrák határőr megbotlott szolgálat közben, és olyan szerencsétlenül esett el, hogy a fegyvere elsült és kioltotta az életét. Eleinte azt hitték, hogy a magyar határőrök lötték le, azonban a vizsgálatok kiderítették, hogy nem, baleset volt. Ezt a bizonyítatlan történetet a helyi mítoszgyártás termékének kell tulajdonítanunk. A keresztet az osztrák vámórség 150 éves fennállásának ünnepére készítették. Vö. a 17. lábjegyzetben említett hasonló „baleset”-történettel.

²⁰ SZEL AC 1988/1179.

²¹ Ekkor még nem is volt műemlékké nyilvánítva a templom. Az OMF műemléki határozata 1989. október 13-án kelt 32.447/1989. szám alatt. A műemlékvédelem intézményrendszerének mostani (2019.) zilált állapota miatt a dokumentum elérhetetlen. (szerk.)

„Mentsük meg a Szent Imre-templomot!” Képeslap, 1990.
(Fotó: Németh József. A szerző gyűjteménye)

rium készséget nyilvánított Ausztriával tárgyalni egy államközi megegyezésről a Szt. Imre-templomra vonatkozóan...”²²

Ezután az elvtársak is munkához láttak. 1988. április 14-én kelt levelében a főépítész az alábbiakról értesíti dr. Konkoly István (1930–2017) megyés püspököt (1987–2006): „... Tájékoztatom Püspök Urat arról, hogy a templom környezetének megtisztítását a helyi tanács elvégeztette. Ennek költségét magára vállalta, a munkát megszervezte.” (A falubeli lelkes emberek társadalmi munkában, önként végezték a munka nagy részét.) „... Következne az állagmegóvás, mely véleményem szerint a tulajdonos feladata lenne. Kérem Püspök Urat a javaslat

meggondolására és egyetértés esetén az állagmegóvás elvégeztetésére!”

1988. szeptember 17-én dr. Konkoly István szombathelyi és Stefan László (1913–1995) eisenstadti megyés püspök (1960–1992) megbeszélésén a szombathelyi megyés püspök az alábbiakat mondja: „A szombathelyi egyházmegyének a környék gyér lakossága miatt közvetlen lelkipásztori érdeke nem fűződik a templom renoválásához. Szép fekvése és a régebbi hagyományok alapján viszont kedvelt búcsújáró hely lehetne a templomból. Ilyen célra azonban több milliós összeget biztosítani nem tudunk. Ha az eisenstadti egyházmegye vállalni tudja a felmerülő renoválási költségeket, mi ezt hálásan megköszönjük és szívesen adjuk elvi hozzájárulásunkat a

²² SZEL AC 1990/561.

renováláshoz. Ezen kívül nem zárkózunk el csekély összegű – inkább szimbolikus jellegű – anyagi hozzájárulástól sem. A renoválás után egyházmegyénk hozzájárul ahhoz, hogy a templomban osztrák részről rendszeres napi miséket tartsanak és zárándok csoportokat fogadjanak ...”

Az eisenstadti megyés püspök úr tudomásul veszi a szombathelyi egyházmegye álláspontját, majd ismerteti sajtóját: „Nagyon fontos, hogy a renoválás ügyét gondosan előkészítsük.” Ígéretet tesz, hogy a kérdéses határmenti övezet papjait és híveit megkérdezi, óhajtják-e a Szent Imre-templom renoválását rendszeres lelkipásztori igénybevétel, illetve zárándoklatok céljára. Hajlandók-e ezért komolyabb áldozatvállalásra?

Közben a Vas Népe,²³ a Magyar Nemzet²⁴ és más sajtóorgánumok is foglalkoztak a rönöki templommal. Cikkeztek a templom katasztrofális állapotáról, a megmentés mikéntjéről. Sajnos nem egy pontatlan adatot közöltek a templomra vonatkozóan.

1989-ben megszűnt a vasfüggöny. 1990. március 12-én létrejött a magyar-osztrák egyezmény. E naptól új fejezet veszi kezdetét a Szent Imre-templom megmentését illetően. A szombathelyi városháza dísztermében Horn Gyula (1932–2013) magyar külügyminiszter és dr. Franz Schmid, Ausztria budapesti nagykövete egyezményt írt alá a közös határon fekvő templom használatáról. Arról, hogy osztrák kérésre a környék lakói mindkét országból a határ elle-

nére ismét látogathassák a templomot, a C92 határkőnél. Járművek részére építő- és egyéb anyagok szállítása megengedett. Az egyezmény aláírásán jelen volt dr. Konkoly István megyés püspök, az eisenstadti megyés püspök képviselőjében dr. Geosits István (1927–), klingenbachi plébános, dr. Nagy János (1928–), hazánk bécsi nagykövete, dr. Bors Zoltán (1926–2004) Vas megye tanácselnöke.²⁵ Az egyezmény ratifikálása után felgyorsultak az események.

A templom felújítására építési bizottság alakult. Az eisenstadti püspökséget Michael Wagner, az egyházmegye műszaki igazgatója és csapata, a güssingi egyesületet Jaindl Elfride, az egyesület elnökhasszonya és munkatársai, a szombathelyi püspökséget dr. Gergye Zoltán gazdasági igazgató, Rilli László plébános és Nagy Ferenc műszaki vezető képviselték. Megállapodás született, hogy a résztvevők 1/3 – 1/3 arányban viselik a költségeket. A szombathelyi püspökség részére az eisenstadti püspökség 40000 schilling kamatmentes kölcsönt ad a költségek fedezésére. Sajnos az egyházmegye szűk anyagi forrással rendelkezett. Költségei megnövekedtek a pápalátogatás, a visszkapott épületek felújítása, a székesegyház belső felújításának elkezdése, iskola újraindítása stb. miatt. A renoválást több szakaszra osztottuk (új tető, torony, belső munkák, külső munkák, villany, távvezeték kiépítés, liturgikus tér kialakítás). Az állami szervek nem igazán vették ki a részüket a helyreállítás anyagi támogatásából. Rilli plébános kéréseire nemleges válaszok, vagy más minisztériumokhoz utasító tippek érkeztek, vagy nem is válaszoltak. Osztrák szomszédaink – akik

²³ *Sibinger János*: Egy templom csipkerózsika álma. = VN, 1987. dec. 31. 7. p.; *Horváth Csaba*: Templom – vihar után. = VN, 1990. jún. 20. 3. p.; *Némethy Mária*: Rönökön ki tesz csodát? Egy kifosztott templom Magyarországon. = VN, 1991. jún. 15. 3. p.

²⁴ *(dési)*: Megszűnik a műszaki zár. = Magyar Nemzet (továbbiakban: MN), 1988. dec. 6. 5. p.; *Bors István*: Port fúj a szél a Szent Imre-templomban. = MN, 1990. ápr. 14. 4. p.

²⁵ *Györe Zoltán*: Harangszóra nyílik majd az államhatár. Magyar-osztrák egyezmény a rönöki templom használatáról. = VN, 1990. márc. 13. 1. p.

nek nem tulajdona, és csak szemléli voltak a rombolásnak – komoly áldozatot hoztak, a magyarok, akiknek sajátja, hazánk területén van, akiknek a határőrsege, elnyomó állami szervei tönkretették, SEMMIT nem tettek. Sokakat lefoglalt a hatalomátmentés.

A Vas Megyei Levéltárból Boda László (1945–2016) levéltáros segítségével megkaptuk az eredeti Szent Imre-templom több építési rajzát.²⁶ A színes rajzok valódi remekművek; ezek alapján lett újjávarázsolva a templom. Bloch Péter okl. építészmérnök, vezető szerkesztő elkészítette a statikai műszaki leírást. Elsődleges megállapítása: „Az egész épületben és annak környezetében munkavégzésre alkalmas állapotot kell teremteni, a romok, törmelékek eltávolításával. Ideiglenes feljáratot kell készíteni a tetőtér biztonságos megközelítésére is.”²⁷

A sárgerendák helyére monolit vasbeton koszorú kerül, amely a tervek szerinti formában kereszt- és hosszirányban fogja össze az épületet. A tetők készítésére, kiszabására a kiviteli tervek mindenre kiterjedő részlettervet is adnak. Pankotay Marietta (1945–) vezető tervező elkészítette az építési engedélyezési dokumentációt. Az ablakok eredetileg acél szerkezetű, egyrétegű üvegezésű nyílászárók voltak. Az OMF részéről nem történt egyértelmű megoldás a pótlásra, ezért ez későbbi döntés. (Mert közben műemlék lett a templom!) Az ajtók, kapuk fa szerkezettel készülnek. Ezek terveit, részletrajzait Tölgyesi Ernőné (1950–)²⁸ építészmérnök készítette el. A belső vakolatok, párkányok, stukkók eredeti ál-

lapotban kerültek helyreállításra. A tető elkészítésével Zsigovits Jánost bízták meg. A héjalás cserépfedéssel, a bádóg szerkezetek vörösréz lemezből készültek. A bádogos munkákat a helyszínen Rákovist Sándor végezte el. (A szombathelyi ferences templomtorony bádógzását is ő készítette.) A templom bádóg díszzeit a grazi ipariskola tanulói műhelymunkán készítették el, kiváló minőségben, régi roncs darabokból levett méretek alapján. A helyreállítás során a belső építőmesteri munkákat és a villanyszerelést a Hegyhátszentjakabi Építőipari Szövetkezet végezte. A villamos terveket Molnár József elektromos tervező (Szombathely) készítette. A külső homlokzati munkákat a szombathelyi TEMPO-ÉP Kft csinálta. Az elektromos távvezeték kiépítését az Észak-dunántúli Áramszolgáltató Rt. Szombathelyi 5. Üzemigazgatósága végezte. A külső ajtókat, kapukat Tölgyesiné tervei alapján a szombathelyi ÉKISZ Kft gyártotta le. A templombelső stukkó restaurálása Ferencz Lajos szombathelyi kőfaragó munkáját dicséri. Több ólomlövedéket szedtek ki az eredeti darabokból. A homlokzati kőmunkákat a szombathelyi püspökség építésvezetősége restaurálta (Antal Sándor, Varga László, Varga Zsolt, Pusztai Péter). Ötvösmunkákat, csillárokat Kodolányi László (1944–2010) szobrász készített. Az ólomüveg ablakok Szabó Erzsébet üvegtervező, iparművész kiváló munkái. Az üvegek keretbe helyezését Gál Tibor és Nagy Ferenc végezte. Hat darab egyszerű mintás ablak készült, figurális ábrázolásaik a következők: Boldog Gizella, Szt. Imre, Szt. István, a szombathelyi székesegyház, az eisenstadti dóm, kenyér-minta, liliom-minta, Szt. Erzsébet, Szt. Márton. Az ablakok készítését finanszírozó személyek és intézmények nevei az ablakokon meg-

²⁶ MNL VaML Szombathelyi Államépítészeti Hivatal, Műszaki iratok. 2. doboz.

²⁷ SZEL AC 1990/561.

²⁸ Tölgyesi Ernőné Harrach Erzsébet, C.: Kik dolgoztak a műemlékekért Vas megyében 1945–1995 között? = Vasi Szemle, 1996. 2. sz. 287. p.

II. János Pál pápa megáldja a rönöki templom keresztjét, 1991.

(Fotó: Arturo Mari. A szerző gyűjteménye)

örökítésre kerültek. A liturgikus berendezést Thomas Resetarits burgenlandi szobrász készítette.²⁹

1991. augusztus 19-én Szt. II. János Pál a szombathelyi repülőtéren celebrált szentmise végén áldotta meg a templom új keresztjét.³⁰ A keresztet áldásra vitték: Jaindl Elfride, az egyesület elnöke és az elnökhelyettes asszony, valamint Nagy Zsolt a pápalátogatási iroda vezetője és Nagy Ferenc a püspökség műszaki vezetője, a repülőterei helyszín építésvezetője. A katolikus egyház szeptember 14-én ünnepe-

²⁹ 1939. november 25-én született Stinatzban. Wörtherbergben lakik. Kővel, fával, bronzal dolgozik. Több európai országban, valamint Mexikóban, USA-ban, Afrikában, Indiában, Új-Guineában és Dél-Amerikában járt tanulmányúton. A rönöki templom munkáját pályázati úton nyerte el.

³⁰ *thy*: A rönöki templom ünnepe. Kereszt-viszszahelyezés. = VN, 1991. szept. 12. 1. p.; *thy*: Harangszóra nyit a határ. Rönök, Szent Imre-templom. = VN, 1991. szept. 16. 1. p.

li az Exaltatio Crucist, a kereszt felmagasztalását. A délelőtt 9 órakor kezdődő püspöki szentmise után a körmendi tűzoltók segítségével került a helyére az aranyozott vörösréz toronykereszt, melyet a grazi mesteriskola növendékei készítettek. A felhelyezés előtt a grazi iskola oktató mestertanára, Michael Wagner az eisenstadti püspökség műszaki igazgatója, Jaindl Elfride elnökasszony és helyettese, valamint dr. Gergye Zoltán és Nagy Ferenc dokumentumokat és korabeli pénzeket helyeztek egy réz tokba, majd a kereszt alján elhelyezett fülkébe, hogy végső helyére kerüljön a toronykereszt. A rögzítést Rákovits Sándor bádigos mester végezte. A látványos esemény több ezer magyar, osztrák, horvát és szlovén hívő jelenlétében történt. A koncelebrációban Stefán László, Konkoly István megyés püspökök, Djuró Koksa zágrábi

A kereszt felhelyezés előtti megáldása, 1991.
(A szerző gyűjteménye)

Dokumentumok és korabeli pénzek elhelyezése réz tokba, 1991.
(A szerző gyűjteménye)

segédpüspök, dr. Rácz Imre pápai prelátus (Eisenstadti Hittudományi Főiskola rektora), illetve magyar és más nemzetiségű papok vettek részt. Az ünnepségen részt vett dr. Pálos Miklós, a Miniszterelnökség államtitkára is.

Ezután is jó ütemben folytak a munkálatok. Közben a magyar állami szervek anyagi támogatása is csepegni kezdett és reményt adott a végső befejezésre. Elkészült egy 50 m mély kút, mely a szociális helyiségek (wc, kézmosó) vízszükségletét biztosítja. A parkosítást a szombathelyi PRENOR kertészeti vállalat végezte Józsa Miklósné és Kovács Ferenc vezetésével. Padok helyett egyelőre a pápalátogatásra vásárolt székek kerültek a templomtérbe.

Végre elérkezett a nagy nap. 1992. szeptember 20-án dr. Stefan László eisenstadti és dr. Konkoly István szombathelyi megyés püspökök közösen szentel-

ték fel a templomot, mely újra régi fényében ragyogott. A két egyházmegye, a „Mentsétek meg a Szent Imre-templomot” osztrák egyesület és sok-sok katolikus magyar, osztrák, német, szlovén, horvát ajkú hívő támogatásával és imádságával sikerült véghezvinni a templom renoválását.³¹ Kőműves János³² egykori plébános, aki menekülni kényszerült, 40.000 márkával támogatta a felújítást. Az ünnepi misén a két megyés püspökkel koncelebrált Stipe Silič egykori grossmüribisch-i plébános és dr. Rácz Imre (1930–) pápai prelátus. Jel lett a templom; a BÉKE ÉS A SZABADSÁG jele. Jelenlétükkel az ünnepséget megtisztelték dr. Heinrich Gleissner az oszt-

³¹ Horváth Sándor: Fölszentelték a rönöki templomot. = VN, 1992. szept. 21. 2. p.; 'hes': Templom a határon. A rönöki szentegyház múltjából. = VN, 1992. szept. 25. 4. p.

³² Kőműves János 1999. szeptember 7-én hunyt el Augsburgban.

rák külügyminisztérium részéről, Dr. Jäger Herbert szövetségi tanácsos, Franz Bauer főkonzul az osztrák nagykövetségi hivatal részéről, Aleksander Solo horvát nagykövet, dr. Hajós Ferenc (1935–) szlovén nagykövet, dr. Keresztes Sándor (2019–2013) vatikáni nagykövet, dr. Hunkár Dénes (1922–2011) bécsi magyar nagykövet, Szócs Ferenc főosztályvezető a Magyar Külügyminisztérium képviselőjében és mintegy nyolcezer különböző nemzetiségű hívő. A szentmise végén dr. Konkoly István megyés püspök megköszönte a sok-sok támogatást, külön kiemelve Rilli László plébános és Jaindl Elfride áldozatos munkáját. Dr. Stefan László megyés püspök emléklap átadásával fejezte ki elismerését a templom újjáépítésével kapcsolatos tevékenységéért dr. Gergye Zoltánnak és Nagy Ferencnek.

2004. szeptember 18-ra a templom első felszentelésének századik évfordulójára új orgonával gyarapodott a berendezés³³, majd később a székeket lecserélték padokra.

A rönöki Szent Imre-templom újjáépítési összköltsége 33.200.000 Ft, melyet a két egyházmegye és a güssingi egyesület finanszírozott.

Minden hívő embernek, ki áldozatos és imádságos munkájával és önzetlen adományával hozzájárult, hogy újra felépüljön és álljon időtlen időkig e templom Isten dicsőségére, köszönetet mondunk. A magyar haza erősségéül zengjék szentelt falai közt az ájtatos hívek: „Isten áldd meg a magyart”.

³³ Jelentős támogatással járult hozzá a Vas Megyei Német Nemzetiségi Önkormányzat. Vö. Német olvasótábor. Egy hét Szentgottárdon. = VN, 1999. júl. 2. 8. p.

A felújított templom homlokzata, 1992.
(A szerző gyűjteménye)